

KONSTANTIN V. ZORIN

Vârsta dragostei

pericole și greșeli

Traducere din limba rusă
Eugeniu Rogoti

editura
Σοφία

București

*Vreme este să îmbrățișezi și
vreme este să fugi de îmbrățișare.*

Ecclesiastul 3, 5

Din partea autorului

Pentru orice lucru este o clipă prielnică și vreme pentru orice îndeletnicire de sub cer. Vreme este să te naști și vreme să mori; vreme este să sădești și vreme să smulgi ceea ce ai sădit. Vreme este să rănești și vreme să tămăduiești; vreme este să dăruiești și vreme să zidești. Vreme este să plângi și vreme să râzi; vreme este să jelești și vreme să dănuiești. Vreme este să arunci pietre și vreme să le strângi; vreme este să îmbrățișezi și vreme este să fugi de îmbrățișare. Vreme este să agonizești și vreme să prăpădești; vreme este să păstrezi și vreme să arunci. Vreme este să rupi și vreme să coși; vreme este să taci și vreme să grăiești. Vreme este să iubești și vreme să urăști. Este vreme de război și vreme de pace (Ecclesiastul 3, 1-8).

Aceste vorbe minunate aparțin vestitului și preaînțeleptului rege Solomon. Este, cu adevărat, greu să atingi profunzimea cugetării înțeleptului biblic, dar este, în același timp, evident că în lumea creată funcționează o lege a ciclicității. Mișcarea luminătorilor pe crugul ceresc, schimbarea anotimpurilor, fluxurile și refluxurile, circuitul apei în natură, schimbul de substanțe în organism...

Prin *vreme* Părinții înțelegeau, spre exemplu, măsura creșterii spicelor, a coacerii fructelor, a atingerii vârstei (din pruncie și până la bătrânețe)¹.

Așadar, fenomenele cele mai importante din Univers și din viața omului au un caracter ciclic. Natura se supune voinței Creatorului. El a stabilit acele legi biologice, fizice și spirituale care reglementează și direcționează mersul

¹ Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire exactă a Ecclesiastului lui Solomon*, Moscova, 1997, pp. 95-98.

firesc al evenimentelor. Tot El a stabilit măsura și vremea pentru toate. Așadar, Domnul decide când se va naște un suflet și în ce fel de trup se va sălășlui, stabilindu-i măsura ființării. Dacă Îi împlinim poruncile, Dumnezeu ne oferă o măsură deplină, iar dacă nu le împlinim, măsura este scurtată și, astfel, omul moare înainte de vreme.

Și iarăși am văzut sub soare că izbânda în alergare nu este a celor iuți și biruința a celor viteji, și pâinea a celor înțelepți, nici bogăția a celor pricepuți, nici faima pentru cei învățați, căci timpul și întâmplarea întâmpină pe toți ... Iată, pe scurt, tot ceea ce ai auzit aceasta este: Teme-te de Dumnezeu și păzește poruncile Lui! Acesta este lucru cuvenit fiecărui om (Ecclesiastul 9, 11; 12, 13).

Dorințele și intențiile umane se schimbă, una câte una, urmând o cale definită; ele depind de diferite circumstanțe, care sunt stabilite de Providența divină. Noi suntem liberi în a alege, dar suntem limitați de spațiu și de timp. De aceea, provocarea noastră constă în a măsura gândurile și faptele proprii cu intenția lui Dumnezeu în ceea ce ne privește. Pentru aceasta însă trebuie să știm când este *vremea* și să înțelegem *semnele timpului*.

Observația se referă și la domeniul relațiilor intime, dacă avem în vedere trecerea fazelor de activitate sexuală și de abstenență, a perioadelor de fertilitate și de imposibilitate a zămislirii. Câte contradicții și necazuri am reuși să evităm dacă am avea o atitudine sănătoasă față de aceste timpuri! Sau, dimpotrivă, cu câte boli chinuitoare și complexe greu de suportat nu am mai avea de-a face!

Tocmai de aceea trebuie să ne ghidăm cu cuvintele înțeleptului rege Solomon, care sunt *motto*-ul cărții de față.

Aș vrea să sper că cititorul va reuși să înțeleagă toate aceste probleme. Drept sprijin pentru înțelegere am adus

citare din cărți și articole ale autorilor laici și creștini, care demonstrează diferitele limite ale relațiilor intime. În carte se utilizează și se explică termeni medicali și psihologici de specialitate (spre exemplu, dependență sexuală, partener sexual). Cititorului care nu este pregătit profesional acest lucru i se poate părea neobișnuit, dar era necesar pentru tema cărții... Îmi cer scuze anticipat de la cititorul evlavios.

După părerea episcopului Varnava Beliaev, „cel care scrie despre astfel de lucruri se află, după cuvintele Sfântului Ioan Hrisostom, într-o situație delicată, chiar imposibilă: exprimându-te evlavios, nu-l poți lămuri pe ascultător; iar pentru a-l face să înțeleagă mai bine este nevoie de o prezentare mai clară a lucrurilor, așa cum sunt ele în fapt. Au sosit astfel de vremuri când sunt mai mult oameni pătimiși și păcătoși decât feciorelnici și când tineretul se pierde în mulțime, în grămadă... Așa că nu mai poate fi vorba despre o rușine mincinoasă, de lipsă de cuviință sau de pericolul de a-l învăța pe omul neștiutor despre patimă. Astăzi, orice băiat sau fată nu doar că știe de «toate», ci este adeseori învățător altora și poate chiar al adulților.”¹

Oricine abordează tema dragostei și a intimității resimte complexitatea și ambivalența acesteia, o oarecare „rezistență a materialului” și greutate în relatarea unor momente delicate și controversate. Este, de asemenea, absurd să se tragă concluzii categorice chiar și în comparație cu viața unui om foarte încercat și ispitit. Concluziile și sfaturile acestuia nu pot reflecta toate nuanțele relațiilor intime.

Nu mi-am propus aici să învăț pe cineva în baza observațiilor personale. *Scopul cărții este cu totul altul: a corela*

¹ Episcopul Varnava Beliaev, *Fundamentele artei sfințeniei. Experiența descrierii asceticii ortodoxe*, 4 vol., Nijni Novgorod, 1996, vol. 2, p. 176.

opiniile creștine referitoare la problema sexuală cu abordările medico-psihologice. Este important ca cititorul să primească informațiile necesare pentru reflecție, pentru o viață cumpătată și înțeleaptă, chiar și în cazurile complicate cu care se poate confrunta în viață.

În calitate de medic-cadru didactic am fost întrebant adeseori despre această temă de studenții, doctoranzii și colaboratorii diferitelor catedre ale unor facultăți de medicină din Rusia. Studenții noștri învață după un program special de învățământ: „Introducere în cultura spirituală a medicului”, având și posibilitatea consultărilor individuale. Experiența cu diferite persoane, răspunsurile la întrebările lor și informația popularizată prin Internet reprezintă coloana vertebrală a acestei cărți.

În alcătuirea cărții am fost ajutat de părinții mei V.P. și E.V. Zorin, de ierom. Anatolie Berestov, de pr. Leonid și preoteasa Ludmila Țarevski, de L.G. Bugrova, E.G. Balașova, N.B. Smirnova, E.Iu. Lokșina, N.V. Somin. Lor și altor oameni care m-au susținut, prin rugăciune și observații constructive, le sunt deosebit de recunoscător. Le sunt, de asemenea, recunoscător acelor cititori care mi-au scris după ce au citit celelalte cărți și mi-au relatat unele greșeli, lipsuri sau au venit cu întrebări și exemple care m-au ajutat în configurarea cărții de față.

Gândindu-mă la scrisorile care îmi veneau, voi încerca să răspund întrebărilor și rugămintelor celor care le-au scris. De aceea, îmi cer iertare anticipat de la cei cărora nu le voi oferi consultație în baza scrisorilor, nu le voi stabili diagnosticul la distanță și nu voi trimite cărți prin poștă.

Zorin Konstantin Veaceslavovici

I

Ritmurile vieții intime

Lumea contemporană nu doar propune, ci insistă foarte mult asupra înțelegerii necreștine a noțiunilor de iubire conjugală și zămislire de copii. Feluritele teorii și practici lumești nu iau în considerare deloc sau perturbă voit ciclicitatea firească a relațiilor intime. Dar ce sunt aceste ritmuri și de ce este atât de important ca ele să fie respectate? Vom încerca să analizăm această chestiune din trei puncte de vedere: spiritual, genetic și fiziologic.

Unde este tinerețea mea?

În perioada prunciei, a copilăriei și preadolescenței oamenii nu sunt preocupați de problemele intime. Natura însăși se împotrivește sexualizării excesiv de timpurii a conștiinței. Atracția sexuală firească se manifestă în timpul adolescenței și se dezlănțuie în tinerețe. Din păcate, tinerețea zăpăcită îi face vulnerabili pe cei care nu au reușit să se păzească de ispitele trupului, ale diavolului și ale lumii acesteia...

Iată două situații tipice despre care s-a vorbit în mass-media:

Margareta o ceartă a nu știu câta oară pe fiica ei în vârstă de 15 ani: „Cât vorbești la telefon?! Mi-ai promis că nu vei mai suna pe nimeni până când nu-ți vei termina temele!” Ana nici nu se sinchisește. Jucându-se cu piercingul din buric, ea așteaptă momentul în care mama va termina cearta și o va lăsa în pace. Lăsându-se păgubașă, Margareta trănțește ușa: cum de fiica ei nu înțelege că ea îi vrea doar binele?! În curând vin examenele, și ea pierde timpul!

Bogdan, în vârstă de 18 ani, a luat mașina de la tatăl lui pentru a se plimba cu prietenii. Zboară pe un drum întunecos cu 140 km la oră. O mână îi este pe volan, iar cealaltă pe umărul prietenei. În spate, pe banchetă, dorm un prieten și iubita acestuia. Muzica din mașină este dată la maxim, iar pedala de accelerație tinde spre „blană”. Un ritm nebunesc se simte în fiecare celulă a organismului, iar linia trasată pe asfalt fuge ca într-un joc pe calculator...

Bogdan se simte puternic: se pare că s-a contopit cu automobilul și controlează complet situația. Dar, dintr-odată, apare o curbă strânsă și mașina intră într-un pom... Toată lumea a rămas în viață, ca prin minune. Aflând de accident, tatăl lui Bogdan își pune mâna la inimă: nu înțelege de ce fiul său și-a riscat viața într-un mod atât de stupid.

Pasiunea pentru risc, setea de senzații tari, incapacitatea de a analiza în mod adecvat situația, dependența de gașcă, exploziile de mânie... Ce se întâmplă în mintea adolescentului? Specialiștii răspund foarte clar: perioada adolescenței... creierului! Dar nu numai aceasta! Întâi de toate, este vorba de adolescența sufletului.

Odată cu începutul dezvoltării sexuale, al pubertății (în medie, pe la 12-13 ani), glandele genitale își pornesc activitatea la maxim. „Furtuna hormonală” te ia pe nepregătite, stimulează nevoia de afirmare, de lărgire a domeniului de experiență și de senzații. Tot acum apare sciziunea între maturizarea hormonală, care te împinge spre fapte riscante, și lipsa de maturitate a acelei părți a creierului care reglementează comportamentul. La început acționează hormonii, iar partea din frontală a creierului, responsabilă cu gândirea logică, este acționată ulterior... Probabil că tocmai de aceea accidentele și sinuciderile ocupă primul loc în lista cauzelor mortalității adolescente.

Laurence Steinberg, profesor de psihologie la Universitatea Philadelphia, creionează cu multă imaginație această situație: natura pornește un automobil puternic și ireproșabil din punct de vedere tehnic, așezând la volan un om care nu știe să-l conducă... În legătură cu aceasta, atât timp cât savanții se preocupau de fenomenul maturizării creierului, cele mai multe companii occidentale de

închiriere a autovehiculelor au încetat să închirieze, fără a teoretiza prea mult, mașini tinerilor cu vârsta sub 25 de ani. Foarte interesant!

Până de curând, se considera că formarea structurală și funcțională a creierului copilului se încheie pe la 12 ani. Într-adevăr, atunci creierul uman atinge mărimea definitivă. Însă, cu ajutorul metodelor noi, cercetătorii au stabilit că maturizarea creierului nu are loc mai devreme de vârsta de 20, chiar 25 de ani... Părțile frontale ale scoarței cerebrale controlează impulsurile noastre și sunt responsabile cu planificarea viitorului. Un rol important în cadrul acestui proces îl are mielina, substanța care, asemenea unui izolator, înconjoară celulele nervoase și asigură un transfer sigur de impulsuri. Psihiatrul american Jay Giedd, de la Institutul pentru sănătate psihică din Washington, afirmă că definitivarea acestui sistem are loc după vârsta de 20 de ani.

Fiziologic însă organismul bărbatului și al femeii se maturizează, devenind apt pentru intimitate și nașterea de copii, la 16-18 ani (având în vedere accelerația de astăzi, chiar la 13-15 ani). Problema este că vârsta personală mentală cel mai adesea nu coincide cu vârsta din buletin, iar dezvoltarea biologică este mai timpurie decât cea spirituală. *Această disproporție este una din urmările nefaste ale căderii în păcat a lui Adam.* Omul nu reușește să atingă maturitatea socială și psihologică. Tinerii nu sunt pregătiți să primească în mod adecvat sarcina, nașterea și educarea copilului. Ei nu vor decât să se distreze, iar în popor se spune: „Vor vedea ei ce înseamnă să întreci măsura.”

La seminarele de cultură spirituală ale medicilor, unul dintre studenți a fost ironic, dar sincer la auzul acestor afirmații: „Și ce am făcut, mă rog?! Eu doar eram alături

... și am întârziat la ea un pic mai mult, un sfert de oră! Că doar nu trebuie mult! Ea e de vină, nu eu... era treaba ei să se păzească, nu a mea.” La întrebarea mea despre ceea ce s-a întâmplat ulterior, el a spus că i-a oferit libertatea să aleagă și, astfel, copilul nu s-a născut...

Și, uite-așa, totul pare foarte simplu: plutește, dragă, dar fără mine! Trebuie să recunosc că am reacționat nepe-dagogic. Interlocutorul meu însă era obișnuit cu acuzațiile. Probabil că el intrase în acest rol și auzise de mai multe ori astfel de cuvinte care i-au fost adresate.

O mare greșeală face femeia care nu-și caută soț, ci un partener pentru distracții. Prin aceasta, ea îl influențează pe bărbat, determinându-l s-o folosească. La unul din seminare o fată a spus: „Iertați-mă pentru detalii, dar trebuie să-ți dai seama cu cine te culci și pe cine alegi să fie tată copiilor tăi. Femeia este responsabilă pentru aceasta.”

Într-un anume sens, hipersexualitatea juvenilă este un rău necesar. Ea se manifestă atât în plan fiziologic, cât și în plan psihologic. Predominante, în acest caz, sunt gândurile și fanteziile sexuale, iar omul caută un partener sexual (mai ales dacă deprinderile și conduita morală sunt denaturate). După exprimarea Sfântului Grigorie de Nyssa, „dragostea necurată a tinereții nu este dragoste, ci boală a voinței, provocată de vârstă”¹. Iar atunci când echilibrul hormonal al organismului se stabilizează, „revoluția simțurilor” trece. În medie, după vârsta de 20-25 de ani tinerii fac din ce în ce mai puține lucruri neînțelepte.

Cum putem totuși să avem grijă de copilul care a ajuns la perioada de adolescență și de devenire a personalității?

După părerea multor credincioși, *vârsta de trecere este un timp în care viața demască problemele de educație a*

¹ Sf. Grigorie de Nyssa, *op. cit.*, p. 139.

copilului. Ca niște gunoaie, ascunse în adâncul sufletului, patimile tinereții ies la iveală și se dau în vileag. Tot ceea ce au încercat, în mod eronat, adulții să suprimă sau, dimpotrivă, să dezvolte, li se varsă acestora în cap. Astfel se îndreptățește zicala biblică: *Pentru că ei au semănat vânt, vor culege furtună* (Osea 8, 7).

Dacă adolescentul a crescut într-o familie creștină, atunci rugăciunile părinților îl vor apăra de atacuri, fiindu-i mai ușor să treacă de vârsta critică. Dar dacă timpul a fost pierdut? Atunci părinții trebuie să acționeze conform principiului: „mai bine mai târziu decât niciodată!” Ei trebuie să se pocăiască și să ceară de la Dumnezeu îndreptarea situației.

Psihologii și pedagogii oferă, în astfel de cazuri, recomandări. Nu răspundeți provocărilor de genul: „Știi și singur cum trebuie să trăiesc.” Vorbiți foarte sincer cu adolescentul și discutați aspectele delicate: problemele cu învățătura, conflictele cu colegii și cei de-o vârstă cu ei, supărările, dezamăgirile... Cel mai adesea adolescenții se plâng de părinții care nu fac decât să-i mustre. Adolescenții îi ignoră, se închid în ei înșiși, fug din „casa insuportabilă”, pentru a „trăi în altă parte”. Înainte de a discuta cu copiii trebuie să învățăm să-i ascultăm, pornind de la experiența propriei noastre maturizări.

În legătură cu aceasta, cercetătorii Universității Illinois au demonstrat că, în ciuda părerii răspândite, adolescenții prețuiesc foarte mult atenția părinților și, drept răspuns, devin mult mai receptivi față de ceea ce li se spune. Înainte de a depune eforturi pentru a rezolva ceea ce ne îngrijorează pe *noi*, trebuie să înțelegem ce îi îngrijorează pe *ei*.

Aici nu vom putea evita rețeta care funcționează întotdeauna și peste tot: să ne smerim pe noi, să-i respectăm și să-i iubim pe alții și să ținem minte înțelepciunea populară: „Dacă se vor termina portocalele, va trece și alergia provocată de acestea.” Unele lucruri va trebui, pur și simplu, să le răbdăm, strângând din dinți.

Am auzit următoarea glumă: La 20 de ani, copiii consideră că părinții nu înțeleg nimic din viață; la 25 de ani ei observă că părinții parcă au devenit mai înțelepți, iar la 30 merg la părinți pentru sfaturi. Gluma aceasta este adevărată, poate doar cu o oscilație de cinci ani.

Într-adevăr, înțelepciunea vine odată cu vârsta, deși uneori vârsta nu reușește să facă rost de acest coleg util. Și totuși, mai devreme sau mai târziu, iluziile dispar, iar faptele negândite ale tinereții lasă în suflet răni adânci, distrug soarta omului și pot duce chiar la deznădejde și disperare. De aceea, trebuie să privim viața cu ochii deschiși și cu multă trezvie. Atunci vor fi mai puține șanse de a ajunge în impas și mai multe posibilități de „a ne așterne ceva mai bun pentru viitor”.

Presupun că vârsta de la 17 la 30 de ani trebuie să fie dedicată rezolvării a două probleme importante: școlarizarea (definirea profesională) și crearea familiei. Dacă aceste lucruri nu au fost realizate până la 30 de ani, atunci în perioada următoare, mult mai productivă, a vieții (de la 30 la 40 de ani), momentele de criză ale „tregerii” se vor manifesta mai acut. Omul care s-a realizat în viața familială și profesională poate dobândi rezultate maxime în activitatea pe care o desfășoară.